

Innst. 305 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 12:22 (2007–2008)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Åse Gunhild Woie Duesund, Laila Dåvøy, Line Henriette Holten Hjemdal og Dagfinn Høybråten om ny § 95 a i Grunnloven (Vern av liv)

Til Stortinget

Sammendrag

Ovennevnte grunnlovsforslag, som er fremsatt av Åse Gunhild Woie Duesund, Laila Dåvøy, Line Henriette Holten Hjemdal og Dagfinn Høybråten, tar sikte på å innføre en egen bestemmelse i Grunnloven til vern av liv og menneskeverd.

Forslagsstillerne viser til at respekten for liv og menneskeverd er et av de grunnleggende prinsipper i vår kulturarv og preger vårt samfunn både gjennom lovgivning og etiske normer.

Det vises videre til at retten til liv, frihet og personlig sikkerhet er fastslått i Verdenserklæringen for menneskerettighetene av 10. desember 1948 (art. 3). Retten til liv er videre slått fast i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (art. 2), FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (art. 6) og FNs barnekonvensjon (art. 6) som alle er ratifisert av Norge og er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven.

Det fremgår av forslaget av vern om menneskelivet og personlig frihet er så grunnleggende prinsipper at de også bør komme til uttrykk i Grunnloven. Retten til liv og retten til frihet er to av grunnpilarene i vår vestlige kulturkrets. Etter denne tradisjon er det et mål for ethvert samfunn å trygge det enkelte menneskes liv og gi det mulighet for livsutfoldelse.

Hensikten med en grunnlovsbestemmelse er å understreke at den grunnleggende respekt for liv og menneskeverd fortsatt skal prege vårt samfunn.

Forslagsstillerne viser til at menneskeverdet ikke er avhengig av det enkelte menneskets egenskaper og mulighet for livsutfoldelse. Alle mennesker har samme verdi.

Menneskeverdet er ikke betinget av kjønn, rase, utseende, alder, seksuell legning, helse eller funksjonsdyktighet. Mennesket oppnår ikke sin egenartede verdi i kraft av en bestemt utrustning eller som følge av bestemte prestasjoner. Retten til liv er den mest grunnleggende av alle menneskerettigheter.

Forslagsstillerne uttaler at retten til «personlig Frihed» er av vesentlig betydning for den enkeltes selvforståelse og trivsel. I et demokrati tilhører den grunnprinsippene. Den korresponderer med en utbredt oppfatning i det norske samfunn. Ved å ha denne rett i Grunnloven vil en motvirke eventuelle forsøk på å legge totalitære bånd på mennesket og frata det selvbestemmelsesretten på følsomme livsområder.

Forslagsstillerne peker på at den medisinske utvikling har ført til en situasjon hvor mennesker i større grad enn tidligere kan velge mellom liv og død. Vi står overfor nye problemstillinger både ved livets begynnelse og avslutning og trenger en sterkere bevisstgjøring av de etiske vurderinger i disse sammenhenger. Dette aktualiserer et klart grunnlovsmessig utgangspunkt når lovgivning på til dels nye områder skal utformes.

Forslagsstillerne viser til at flere problemstillinger reiser seg omkring svangerskapsavbrudd og fosterdiagnostikk. Stadig flere sykdommer og misdannelser kan diagnostiseres allerede på fosterstadiet. Vi står derfor ikke lenger bare overfor spørsmål om svangerskapsavbrudd av hensyn til andre enn fosteret, for eksempel moren, men i økende grad spørsmål

som svangerskapsavbrudd som innebærer kvalitative vurderinger av menneskeverdet.

Forslagsstillerne viser videre til debatten om «sorteringssamfunnet» og de sterke reaksjonene på at det nå er mulig ved hjelp av ulike former for fosterdiagnostikk selektivt å fjerne fostre med for eksempel uønsket kjønn, eller med funksjonshemninger som Downs' syndrom.

Det vises videre til at utviklingen innen bio- og genforskning reiser ytterligere spørsmål om vern av fosteret, bruk av fostervev mv. Den raske utviklingen innen moderne reproduksjonsteknologi for å avhjelpe barnløshet reiser også spesielle etiske spørsmål.

Forslagsstillerne peker på at den medisinske utviklingen har også ført til at en ved livets avslutning oftere enn før står overfor vanskelige etiske avveininger. Hvor lenge skal den medisinske behandlingen fortsette eller kunstig liv opprettholdes? Det har i stor utstrekning vært overlatt til legene å vurdere og ta standpunkt i disse spørsmål. Det er imidlertid også et samfunnsansvar å sørge for en gjennomdrøfting av disse spørsmål. Det er rimelig å grunnlovfeste at retten til liv gjelder fra unnfangelse til en naturlig død.

Som en konsekvens av det menneskesyn vi har gitt uttrykk for, mener vi at menneskelivet er ukrenkelig fra begynnelse til slutt. Retten til liv og legemlig integritet må omfatte hele livsspennet fra den første begynnelse ved befruktning til døden inntreffer.

Hvordan menneskeverdet og vern av livet skal utformes og hvilke nødssituasjoner som skal kunne begrunne unntak fra det prinsipielle utgangspunkt, må ifølge forslagsstillerne avklares i forbindelse med lovgivningsarbeidet på de enkelte felter.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Ny § 95 a skal lyde:

Menneskeverdet skal være ukrænkelig. Enhver har Ret til Liv og legemlig Integritet fra Unnfangelse til naturlig Død.

Enhver Borger har Ret til personlig Frihed og Livsudfoldelse inden de Grænser, som følge af Lov og Ret.

Nærmere Bestemmelser om Borgernes Frihed og Ret og deres Retsvern gives ved Lov.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra

Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til Dokument 16 (2011–2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven som ble avgitt til Stortingets presidentskap 19. desember 2011. Utvalget har utredet og fremmet forslag til en begrenset revisjon av Grunnloven, med det formål å styrke menneskerettighetenes stilling i nasjonal rett ved å gi sentrale menneskerettigheter grunnlovs rang. Rapporten ligger for tiden til behandling i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

I forbindelse med oppfølgingen av Menneskerettighetsutvalgets rapport, må det foretas en samlet vurdering av menneskerettighetenes plass i Grunnloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, anser det derfor som lite hensiktsmessig å realitetsbehandle det foreliggende forslaget i Dokument nr. 12:22 (2007–2008) om vern av liv nå.

På denne bakgrunn vil flertallet anbefale at forslaget ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil peke på at retten til liv er den mest grunnleggende av alle menneskerettigheter. Rett til liv og til personlig frihet er også grunnleggende prinsipper i vår vestlige kulturkrets, noe som blant annet kommer til uttrykk i Verdenserklæringen om menneskerettighetene og andre FN-konvensjoner.

Dette medlem mener derfor at et så grunnleggende prinsipp også må komme til uttrykk i selve Grunnloven. Det vil være en viktig manifestasjon av at respekten for liv og menneskeverd fortsatt skal prege vårt samfunn.

Dette medlem viser til at ethvert menneske er en unik person. Menneskeverdet er ikke betinget av kjønn, etnisk opprinnelse, alder, seksuell legning eller funksjonsdyktighet. Alle mennesker har samme menneskeverd.

Dette medlem vil peke på at den medisinske utviklingen har gjort at en stadig står overfor nye problemstillinger både i livets første fase og ved livets slutt. Stadig flere sykdommer og misdannelser kan fastslås allerede på fosterstadiet. Spørsmålet om svangerskapsavbrudd kan i økende grad knyttes til kvalitative vurderinger ut fra funksjonsevne og uønsket kjønn. Det reiser seg også mange vanskelige etiske dilemmaer rundt avslutningen av livet, for eksempel om hvor lenge en behandling skal fortsette.

Dette medlem mener menneskelivet er ukrenkelig og må ha krav på beskyttelse fra unnfan-

gelse til en naturlig død. Hvordan dette skal gjennomføres i praksis, og hvilke nødssituasjoner som skal kunne begrunne unntak fra det prinsipielle utgangspunktet, er spørsmål som må avklares i lovgivningen på det enkelte felt.

Dette medlem slutter seg for øvrig til de synspunkter som fremkommer i begrunnelsen for grunnlovsforslaget i Dokument nr. 12:22 (2007–2008), og bifaller forslaget til ny § 95 a i Grunnloven.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Dokument nr. 12:22 (2007–2008) – om grunnlovsforslag fra Åse Gunhild Woie Duesund, Laila

Dåvøy, Line Henriette Holten Hjemdal og Dagfinn Høybråten om ny § 95 a i Grunnloven (Vern av liv) – bifalles.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 12:22 (2007–2008) om grunnlovsforslag fra Åse Gunhild Woie Duesund, Laila Dåvøy, Line Henriette Holten Hjemdal og Dagfinn Høybråten om ny § 95 a i Grunnloven (Vern av liv) – bifalles ikke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 22. mai 2012

Anders Anundsen

leder

Per-Kristian Foss

ordfører

